

Compacte stad en molens in de zee

Groningen speelt dit jaar een bijzondere rol op de tweejaarlijkse Internationale Architectuur Biënnale Rotterdam (IABR). Landschapsarchitecten verbeelden Stad en Ommelanden anno 2035 als de duurzame Nordic City.

Minder ruimte voor auto's en meer voor fiets, OV en nieuwbouw. ILLUSTRATIE ATELIER STADSBOWMEESTER GRONINGEN (SIJ MOLLAND-SCHAPARCHITECTEN, STUDIO MARCHAL, SPECHT ARCHITECTEN)

Achter de schermen verbindt de weg allerlei energiesystemen, zoals deze maquette op de IABR laat zien.

FRITS POELMAN

Officieel is het onbespreekbaar: bedenken dat je een deel van de ringweg om de stad Groningen beter voor andere dingen kan gebruiken dan voor auto's, terwijl er nog volop plannen worden gesmeed om hem juist te verbreden. Of schrijven dat bij havens en industriegebieden ook nog wel windmolens in zee kunnen staan, terwijl dat nog een beschermd natuurgebied is.

Toch zijn de verbeeldingen van duurzaam Groningen – vanaf vandaag te zien op vier tafels van de IABR, binnenkort ook her en der in de provincie – meer dan gedachten-spinsels. Tientallen experts werkten een jaar aan de toekomstvisie.

Hun opdracht: laat zien hoe het aardbeveingsgebied en de stad veranderen als ze in 2035 bijna geen CO2 meer uitstoten en 90 procent van hun energiebehoefte uit duurzame bronnen halen.

Daar kwam heel wat rekenwerk aan te pas. De serieuze toon was het werk van de naar Groningen uitgezonden IABR-ateliermeester Jan-dirk Hoekstra, zelf landschapsarchitect.

Hij wilde de transitie en de gevolgen voor economie en landschap pas laten uitbeelden na het beantwoorden van twee belangrijke vragen: wat is de energiebehoefte daadwerkelijk als Groningen geen gas meer gebruikt en waar komen al die nieuwe stroom en warmte dan vandaan?

'Als je vooroploopt, kun je daar economisch voordeel uit halen'

Energie-experts, economen en ambtenaren uit het gebied keken met de rekenmachine in de hand mee met de stedenbouwers en landschapsarchitecten die zich mochten uitleven op de Next Economy van Groningen. „Anders gaan ontwerpers met het plan aan de haal en belijkt het niet.”

De combinatie van een redelijk grote stad, een belangrijke (energie) haven, industrie, landbouw en veel ruimte maakt de ring in hun ogen tot een ideaal proefgebied voor de energietransitie. „Een mooie kans, want als je vooroploopt, kun je daar economisch voordeel uit halen”, zegt Hoekstra.

Volgens Hoekstra, Wouter van Bolhuis van de gemeente Groningen en Gerhard te Rijdt van de provincie heeft de IABR vooral duidelijk gemaakt dat alles en iedereen bij de energietransitie wordt betrokken.

„Dit is één grote oefening geweest in denken in samenhang. Je kunt de omslag niet per sector maken. Bewoners kunnen het ook niet alleen, de overheid evenmin en grote of kleine bedrijven niet. Iedereen heeft elkaar nodig. Het is een integraal verhaal.”

Windenergie is er genoeg, zo bleek, en komt anders wel van via de Eemshaven binnen. Maar als de wind stilvalt, zijn alternatieve energiebronnen onmisbaar, zeker voor industrie en stad.

Geothermie, opslagsystemen (onder meer 'power to gas' en accu's), wind, luchtverwarming (warmtepompen) en zonnepanelen moeten aan elkaar worden gekoppeld. Voor

het uitwisselen van vraag en aanbod zijn zwaardere elektriciteitsnetten nodig. En voor als er geen wind en zon zijn, grote hoeveelheden biomassa.

De omslag vergt veel ruimte. Als de stad Groningen haar eigen stroomvoorziening door windmolens laat opwekken, kost dat de helft van de oppervlakte van de stad. Zonnepanelen vergen 2,5 keer die ruimte, biodiesel zes keer en groen gas tien keer.

Voor de broodnodige uitwisseling van alle systemen bedacht de Groninger stadsbouwmeester Jeroen de Willigen een 'energiering', deels op de plek van de noordelijke en westelijke ringweg. Dit scenario wordt mogelijk als het autogebruik daalt door de komst van automatische elektrische deelauto's.

De ingreep biedt meteen ruimte voor het verdichten van de stad, die naar verwachting nog een groei-spruit te wachten staat. De Willegen ziet Groningen nog compacter worden dan ze is. Hij wil daartoe ook de huidige spoorbaan naar Delfzijl verleggen en een stukje van het Stads-park (langs de Paterswoldseweg) opofferen, blijkt uit de tekeningen.

„Niemand kan voorspellen of die auto straks echt bestaat en hoe die ontwikkeling precies gaat”, zegt Hoekstra. „Gaan we minder rijden of juist meer? Toch moet je je daarop voorbereiden. Over nadenken. Daar is deze exercitie voor bedoeld.”

„Dat geldt ook voor andere kansen. Bijvoorbeeld om letterlijk en figuurlijk weer leven te brengen in het 'do-

de' Eems-Dollard. „Als je daar toch aan de slag gaat, kun je dat combineren. Al zul je waarschijnlijk, net als in de Hedwigepolder bij de Westerschelde, stukjes Groningen moeten ontpolderen om het natuurgebied weer helemaal gezond te maken. We hebben twee plekken gevonden waar dat zou kunnen en plekken waar windmolens volgens ontwerpers prima in zee kunnen staan. Maar de Dollard is wel Natura 2000-gebied. Ik snap de huiver.”

Inwoners van Onderdendam, dat als proefdorp is gebruikt om te laten zien hoe je beter een dorp in zijn geheel aardbevingsbestendig en energie-neutraal kan maken dan per gebouw of woning, zijn helemaal niet huiverig. Integendeel.

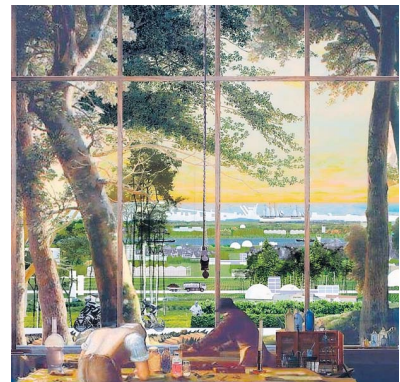
„Wij waren al bezig met een nieuwe dorpsvisie voor het dorp over twintig jaar en daar past dit verhaal vlekkeloos in”, zegt voorzitter Lolke Weegen van de adviesgroep Onderdendam Zool! (voorheen Houd Onderdendam Overeind).

„Als je wilt voorkomen dat het dorp straks vol staat met windmolens, moet je naar het dorp als geheel kijken. Zet panelen dan niet op een monument, maar op een schuur in de buurt en deel de elektriciteit. Landschapsarchitect Enno Zuidema kwam met leuke ideeën en tekent die uit. Hij probeert bewoners om mee te denken. Daardoor is het verhaal echt gaan leven.”

Reizende tentoonstelling

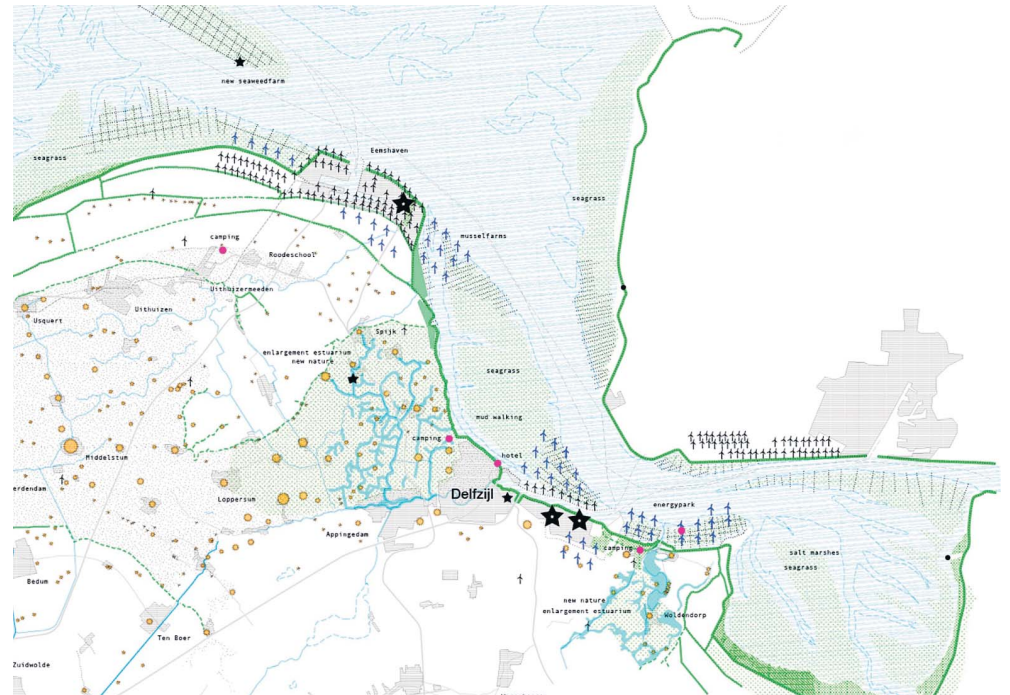
De IABR-presentatie is ook te zien in de gereformeerde kerk van Onderdendam (16-29 mei), de bibliotheek van Loppersum (30 mei-3 juni), Het Hogeland College in Warffum (6-10 juni), de Franse School in Appingedam (13-18 juni), het Translature Festival in Groningen (20-24 juni), Delfzijl (29 juni-3 juli) en het provinciehuis in Groningen (12-30 september).

Reizende IABR-tentoonstelling komt eerst naar Onderdendam

Biomassa en energie komen samen in het Groningen van 2035.

ILLUSTRATIE MAAT ONTWERPERS, GENT

Een kaart van een van de meest opvallende IABR-ideeën voor Groningen: windmolens in zee en de Dollard uitbreiden op land.